

TÜRK ANAYASA HUKUKU SİTESİ

www.anayasa.gen.tr

Kemal Gözler

TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNU

Kanun No: 85

Kabul Tarihi: 20 Kânunusani 1337 (20 Ocak 1921)

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt 1, s.196-199.

Ceride-i Resmîye, 7 Şubat 1337 (1921)

جمهوریہ رسمیه

۲۱ جازى الاول ۱۳۳۹
۷ شباط ۳۳۷

نومبر ۸۵

تشکیلاتی اساسیه قانونی

مواد اساسیه

ماده ۱ - حاکمیت بلا قید و شرط ملتکدر. اداره اصولی خلقک مقدراتی باقادات و بافاعل اداره اتمی اساسنه مستنددر.

ماده ۲ - اجرا قدرتی و تهریر ملاحیتی ملتک یگانه و حقیقی تمثلی اولان بیوک ملت مجلسنده تجلی و تمرکز ایدر.

ماده ۳ - تورکیا دولتی بیوک ملت مجلسی طرفندن اداره اولور و حکومتی «تورکیا بیوک ملت مجلسی حکومتی» عنوانی طاشیر.

ماده ۴ - بیوک ملت مجلسی ولایتلر خلفنجه منتخب اعضادن سرکبدر.

ماده ۵ - بیوک ملت مجلسک انتخابی ایکی سنهده برکراه اجرا اولور. انتخاب اولان اعضانک اعضانک مدتی ایکی سنهده عبارت اولوب فقط تکرار انتخاب اولوق جاؤدر. سابق هیئت لاجن هیئتک اجتماعنه قدر وظیفه دوام ایدر. یکی انتخاب اجراسنه امکان کورولدیکی تفریرده اجتماع دوره سنک بالکیز برسنه تمیدی جاؤدر بیوک ملت مجلسی اعضاسک هربری کندنی انتخاب ایدن ولایتک آبرجه وکیلی اولوب عموم ملتک وکیلدر.

ماده ۶ - بیوک ملت مجلسک هیئت عمومی سی تهریر ثانی اینداسنده دعوتسز اجتماع ایدر.

Ceride-i Resmîye

2 Cemaziyelevvel 1339

7 Şubat 1337

Numero: 85

TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNU

Mevaddı Esasiye

MADDE 1 - Hakimiyet bilâkaydü şart milletindir. İdare usulü, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

MADDE 2 - İcra kudreti ve teşri salahiyeti milletin yegâne ve hakiki mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

MADDE 3 - Türkiye Devleti, Büyük Milleti Meclisi tarafından idare olunur ve hükûmeti "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" unvanını taşır.

MADDE 4 - Büyük Millet Meclisi, vilâyetler halkınca müntehap azadan mürekkeptir.

MADDE 5 - Büyük Millet Meclisinin intihabı iki senede, bir kere icra olunur. İntihap olunan azanın azalık müddeti iki seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir. Sabık heyet lâyük heyetin içtimasına kadar vazifeye devam eder. Yeni intihabat icrasına imkân görülmediği takdirde içtima devresinin yalnız bir sene temdidi caizdir. Büyük Millet Meclisi azasının herbiri kendini intihap eden vilâyetin ayrıca vekili olmayıp umum milletin vekilidir.

MADDE 6 - Büyük Millet Meclisinin heyeti umumiyesi teşrinisani iptidasında davetsiz içtima eder.

ماده ۷ — احكام شرعيه نك تنفيذى عمرم قوانينك وصى،
تديلى، نسخى و معاهده و صاى عقدى و وطن مدافهسى اعلاقى كى
حقوق اساسيه بيوك مات مجلسه عاىدر. قوانين و نظامات تنظيمده
ماملات ناسه ارفق و احتياج زمانه اوفق احكام فقهيه و حقوقيه ايله
آداب و معاملات اساس اتخاى قانور هيىت و كبله نك وظيفه و مشوليتى
قانون مخصوص ايله تعين ايديلور.

ماده ۸ — بيوك ملت مجلسى، حكومتك انقسام ايلديكى دواىرى
قانون مخصوص موجبجه انتخاب كردهسى اولان و كيللر واسطه سيبه
اداره ايدر. مجلس، اجرائى خصوصات ايجين و كيللره وجهه تعين و
لدى الحاجه بونلرى تبيدل ايلر.

ماده ۹ — بيوك ملت مجلسى هيىت عموميه سى طرفدن انتخاب
اولنان رئيس بر انتخاب دوره سى طرفنده بيوك ملت مجلسى رئيسيدر.
بوصفيله مجلس نامنه امضا وضعنه و هيىت و كبله مقررانى تصديقه
صلاحيتداردر. اجرا و كيللرى هيىتى ايجلرندن برينى كنديلرينه رئيس
انتخاب ايدرلر. اتخاى بيوك ملت مجلسى رئيسى و كيللر هيىتكده رئيس
طبيعييدر.

— اداره —

ماده ۱۰ — توركييا، جغرافى وضعيت و اقتصادى مناسبت
نقطه نظرندن ولايتلره، ولايتلر قضايله منقسم اولوب قضايلده
ناحيه لردن تركب ايدر.

— ولايت —

ماده ۱۱ — ولايت محلى اموره معنوى شخصيتى و مختاريتى
خاىردر. خارى و داخلى سياستى، شرعى، عدلى و عسكرى امور،
بين الملل اقتصادى مناسبات و حكومتك عمومى نكلانى ايله منافى بردن
زياده ولايات شامل خصوصات مستقلا اولق اوزره بيوك ملت مجلسينه
وضع ايديله جك قواين موجبجه اوقاف مدارس، معارف، بحيه، اقتصاد،
زراعت، ناضه و معاونت اجتماعيه ايشلرينك تنظيم و اداره سى ولايت
شورالرينك صلاحيتى داخلكندهدر.

ماده ۱۲ — ولايت شورالرى ولايتلر خلفنجه منتخب اعضادن
سركيدر. ولايت شورالرينك اجتماع دورده سى ايكى سنه دراجتماع مدنى
سنه ده ايكى ايدر.

ماده ۱۳ — ولايت شوراسى، اعضاسى ميانندن اجرا آصرى
اولاجى بر رئيس ايله مختلف شعباتى اداره يه مأمور اعضادن تشكيل
اتمك اوزره بر اداره هيىتى انتخاب ايدر. اجرا صلاحيتى دائمى اولان
بو هيىته عاىددر.

ماده ۱۴ — ولايتلره بيوك ملت مجلسك و كيللى و محلى اولق اوزره
والى بولور. والى، بيوك ملت مجلسى حكومتى طرفندن تعين اولوب
وظيفه سى دولتك عمومى و مشترك وظائفى رؤيت ايتكدر والى، يالكيز
دولتك عمومى وظائفى ايله محلى وظائف آراسنده تعارض وقوعنده
مداخله ايدر.

MADDE 7 - Ahkâmı şer'iyenin tenfizi, umum kavaninin vaz'ı, tadili, feshi ve muahede ve sulh akti ve vatan müdafaası ilânı gibi hukuku esasıye Büyük Millet Meclisine aittir. kavanin ve nizamât tanziminde muamelatı nasa erfak ve ihtiyacı zamanaevfak ahkâmı fıkhiye ve hukukiye ile adap ve muamelât esas ittihaz kılınır. Heyeti Vekilenin vazife ve mesuliyeti kanunu mahsus ile tayin edilir.

MADDE 8 - Büyük Millet Meclisi, hükümetin inkısam eylediği devairi kanunu mahsus mucibince intihap kerdesi olan vekiller vasıtası ile idare eder. Meclis, icrai hususat için vekillere veçhe tayin ve ledelhace bunları tebdil eyler.

MADDE 9 - Büyük Millet Meclisi heyeti umumiyesi tarafından intihap olunan reis bir intihap devresi zarfında Büyük Millet Meclisi reisi dir. Bu sıfatla Meclis namına imza vaz'ına ve Heyeti Vekile mukarreratını tasdikla selâhiyettardır. İcra Vekilleri Heyet içlerinden birini kendilerine reis intihap ederler. Ancak Büyük Millet Meclisi reisi Vekiller Heyetinin de reisi tabiiisidir.

- İdare -

MADDE 10 - Türkiye, coğrafi vaziyet ve iktisadî münasebet noktai nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazalara münkasem olup kazalar da nahiyelerden tereküp eder.

- Vilâyet -

MADDE 11 - Vilâyet, mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Harici ve dahili siyaset, şer'î, adlî ve askerî umum, beynelmilel iktisadî münasebet ve hükümetin umumî tekâlifî ile menafii birden ziyade vilâyete şâmil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vaz'edilecek kavanin mucibince Evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti İçtimaiye işlerinin tanzim ve idaresi Vilâyet Şûralarının salâhiyeti dahilindedir.

MADDE 12 - Vilâyet Şûraları, vilâyetler halkınca müntehep azalan mürekkeptir. Vilâyet Şûralarının içtima devresi iki senedir. İçtima müddeti senede iki aydır.

MADDE 13 - Vilâyet Şûrası, azası meyanında icra amiri olacak bir reis ile mutelif şubatı idareye memur azadan teşekkül etmek üzere bir idare heyeti intihap eder. İcra selâhiyeti, daimi olan bu heyete aittir.

MADDE 14 - Vilâyette Büyük Millet Meclisinin vekili ve mümessili olmak üzere vali bulunur. Vali, Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından tayin olunup, vazifesi devletin umumi ve müsterek vezaifini rüyet etmektedir. Vali, yalnız devletın umumi vazaifile mahalli vezaif arasında tearuz vukuunda müdahale eder.

- Kaza -

MADDE 15 - Kaza yalnız idarî ve inzibatî cüzü olup manevî şahsiyeti haiz değildir. İdaresi, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından mansup ve valinin emri altında bir kaymakama mevdudur.

- Nahiyeye -

MADDE 16 - Nahiyeye, hususi hayatında muhtariyeti haiz bir manevî şahsiyettir.

MADDE 17 - Nahiyenin bir şûrası, bir idare heyeti ve bir de müdürü vardır.

MADDE 18 - Nahiyeye şûrası, nahiyeye halkınca doğrudan doğruya müntehap azadan terekkep eder.

MADDE 19 - İdare heyeti ve nahiyeye müdür, nahiyeye şûrası tarafından intihap olunur.

MADDE 20 - Nahiyeye şûrası ve idare heyeti kazafî, iktisadî ve malî salâhiyeti haiz olup bunların derecatı kavanini mahsusa ile tayin olunur.

MADDE 21 - Nahiyeye, bir veya bir kaç köyden mürekkep olduğu gibi bir kasaba da bir nahiyedir.

- Umumi müfettişlik -

MADDE 22 - Vilâyetler, iktisadî ve içtimaî münasebetleri itibariyle birleştirilerek, umumi müfettişlik kıtaları vücuda getirilir.

MADDE 23 - Umumi müfettişlik muntıklarının umumî surette asayişinin temini ve umum devair muamelatının teftişi, umumi müfettişlik muntukasındaki vilâyetlerin müşterek işlerinde ahengin tanzimi vazifesi umumi müfettişlere mevdudur. Umumi müfettişler Devletin umumi vezaifile mahallî idarelere ait vezaif ve mukarreratı daimi surette murakabe ederler.

- Maddei münferide -

İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meri olur. Ancak elyevm münakit Büyük Millet Meclisi 5 Eylül 1336 tarihli nisabı müzakere kanununun birinci maddesinde gösterildiği üzere gayesinin husulüne kadar müstemirren müçtemi bulunacağı cihetle işbu Teşkilâtı Esasiye Kanunundaki 4'üncü, 5'inci, 6'ncı maddeler gayenin husulüne elyevm mevcut Büyük Millet Meclisi adedi mürettebinin sülûsami ekseriyetle karar verildiği takdirde ancak yeni intihabdan itibaren meriyül icra olacaktır.

10 Cemaziyelevvel 1339 - 20 Kanunusani 1337

- Faza -

MADDE 15 - Faza yalnız idarî ve inzibatî cüzü olup manevî şahsiyeti haiz değildir. İdaresi, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından mansup ve valinin emri altında bir kaymakama mevdudur.

- Nahiyeye -

MADDE 16 - Nahiyeye, hususi hayatında muhtariyeti haiz bir manevî şahsiyettir.

MADDE 17 - Nahiyenin bir şûrası, bir idare heyeti ve bir de müdürü vardır.

MADDE 18 - Nahiyeye şûrası, nahiyeye halkınca doğrudan doğruya müntehap azadan terekkep eder.

MADDE 19 - İdare heyeti ve nahiyeye müdür, nahiyeye şûrası tarafından intihap olunur.

MADDE 20 - Nahiyeye şûrası ve idare heyeti kazafî, iktisadî ve malî salâhiyeti haiz olup bunların derecatı kavanini mahsusa ile tayin olunur.

MADDE 21 - Nahiyeye, bir veya bir kaç köyden mürekkep olduğu gibi bir kasaba da bir nahiyedir.

- Emumi müfettişlik -

MADDE 22 - Vilâyetler, iktisadî ve içtimaî münasebetleri itibariyle birleştirilerek, umumi müfettişlik kıtaları vücuda getirilir.

MADDE 23 - Umumi müfettişlik muntıklarının umumî surette asayişinin temini ve umum devair muamelatının teftişi, umumi müfettişlik muntukasındaki vilâyetlerin müşterek işlerinde ahengin tanzimi vazifesi umumi müfettişlere mevdudur. Umumi müfettişler Devletin umumi vezaifile mahallî idarelere ait vezaif ve mukarreratı daimi surette murakabe ederler.

- Madde münferide -

İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meri olur. Ancak elyevm münakit Büyük Millet Meclisi 5 Eylül 1336 tarihli nisabı müzakere kanununun birinci maddesinde gösterildiği üzere gayesinin husulüne kadar müstemirren müçtemi bulunacağı cihetle işbu Teşkilâtı Esasiye Kanunundaki 4'üncü, 5'inci, 6'ncı maddeler gayenin husulüne elyevm mevcut Büyük Millet Meclisi adedi mürettebinin sülûsami ekseriyetle karar verildiği takdirde ancak yeni intihabdan itibaren meriyül icra olacaktır.

10 Haziran 1339 - 20 Eylül 1337

Ceride-i Resmîye (7 Şubat 1337, www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1.pdf)